

NATURKLUBBSNYTT

Nr 2 1994 Årgång 6
Kontaktblad för Ramnäs Naturklubb

Styrelsemedlemmar

Ordförande	Sören Larsson	021-35 57 58	Ledarmöter	
v. ordf.	Jan Österberg	0220-351 18	Anders Frohm	0220-356 62
Sekr	Ingrid Åkerberg	0220-301 55	Ralf Lundmark	0220-357 44
Kassör	Gudrun Lager	0220-353 98	Seppo Ormiskangas	0223-302 16
Klubbvärd	K-G Johansson	021-18 72 62	Kjell Eklund	0224-405 36

Projekt i Naturklubbens regi

Naturvärd: Genom praktiskt arbete bevarar vi den speciella floran och faunan i följande områden: Sångkärsbacken, Flygarvilles ängar, Uggelbo - gamla slätter - och hackslätter-ängar, Gnien och Lönnbrosjön- våtmarksområde med orkidékärr. Kontaktperson: Sören Larsson

Fåglar: Vi räknar flyttande och rastande fåglar, småfågelnalkar kontrolleras, pätuggla och kattuggla specialstuderas, fågelaktigelser i kommunen samlas in och publiceras. Dessutom ringmärker vi i Lisjöviken och hjälp-utfodrar småfåglar, hackspettar och örnar. Kontaktperson: Jan Österberg.

Växter: Vi samlar in fynd av kärvväxter och vedlevande svampar m.m. Kontaktperson: Ingrid Åkerberg.

Däggdjur: Det är främst smådaggdjur som intresserar oss, fladdermöss, sorkar och näbbmöss. Vi genomför speciella inventeringar rikta mot dessa grupper för att lära oss mer om dem. Kontaktperson: Sören Larsson.

Teckning framsida: Bivård av Stefan Johansson.

Sävsångaren - en fascinerande fågel

Text och bild: Sören Larsson

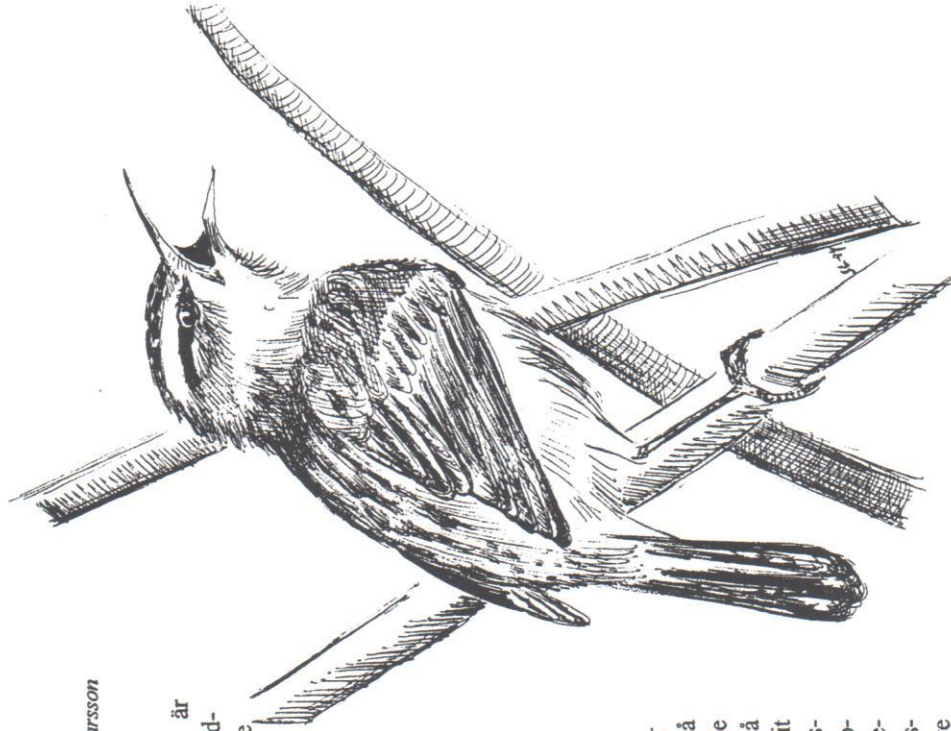
Sävsångaren är tveklöst en av de ljudligaste och kanske också en av de vackraste småfågellarna vid våra sjöstränder. Där det växer blandvasser eller andra höga gräs och gärna någon videbuske, har sävsångaren sitt livsrum hos oss.

Sävsångaren sätter oenkligen karaktär på våra kraftigt växande våtmarksmiljöer. På 1970-talet och en bit in på 1980-talet minskade sävsångaren oroväckande, trots att deras livsmiljö arealmässigt ökade. På senare år har vi märkt att den återtagit förlorat mark.

Under 10 säsonger, sedan 1985 har vi ringmärkt bl.a. sävsångare i Lisjöviken och från detta arbete finns mycket spännande information att delge. Som ett bevis på sävsångarens populationsökning i vår trakt, kan vi jämföra fångstisiffrorna vid

Lisjöviken. 1985 ringmärktes 15 sävsångare 1986 blev det 29 fåglar och 1987 endast 13 fåglar. Senaste två åren, 1993 ringmärktes 98 sävsångare och i år hela 157 st.

Vi vill så gärna knyta sävsångaren till "vår fågelfauna", mer: ack så kort tid den finns här, endast tre av årets tolv månader



	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Vår				15/5	17/5	11/5	12/5	3/5	8/5	8/5
Höst										
Ad	28/8	27/8		7/8	12/8	18/8	20/8	30/7	22/8	14/8
Juv	12/9	9/9		5/9	3/9	9/9	2/9	18/9	9/9	4/9

Tabellen visar ankomstdatum på våren och sista fångstidatum på hösten för sävsångarna i Lisjöviken.

tullbringar den hos oss. Tabellen visar att de första sävsångarna för året dyker vanligtvis dyker upp i första halvan av maj månad, samt att de gamla fåglarna flyttar 2-3 veckor tidigare än ungfågla på hösten.

I tidigare årsskrifter från Naturklubben finns ett fåtal uppgifter om årets första fynd av sävsångare (1964 = 16/5, 1968 = 12/5, 1969 = 21/5, 1970 = 17/5 och 1974 = 18/5). Dessa ankomstdatum är betydligt senare än vad som gäller för den senaste 10-årsperioden. Kunskapen om när fåglarna lämnade vår trakt fanns inte förrän vi började ringmärkningsprojektet 1985...

Ringmärkningen

Under de 10 höstsäsongerna som gått har vi ringmärkt 584 sävsångare vid Lisjöviken och vi har fått uppgifter från 22 fåglar som kontrollerats vid annan lokal eller av oss själva mer än ett år efter märkningen. 3,8 % kontroller av antalet ringmärkta sävsångare är ett mycket högt värde för att gälla en småfågel.

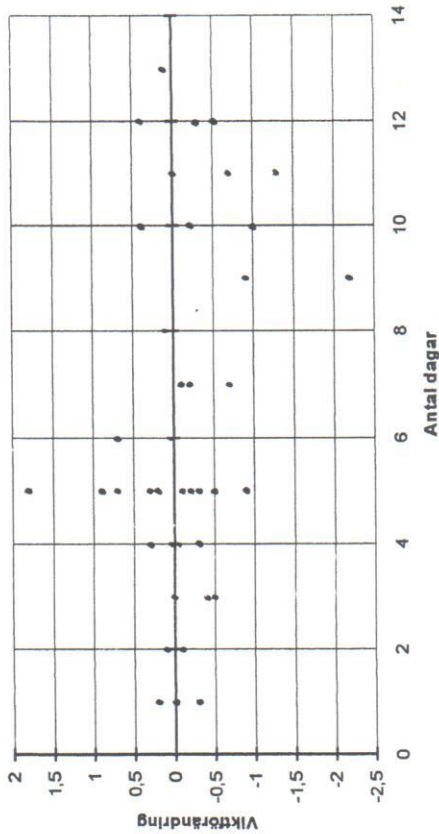
Hur gammal kan en sävsångare bli?

1988 ringmärktes en hane som var minst i sitt andra levnadsår. Såväl 1990 som 1991 kontrollerade vi honom i Lisjöviken, senast vi såg honom var han minst fem år gammal.

1990 ringmärkte vi en unge i vassarna. I år (1994) fick vi ny kontakt med den, nu var den en häckande hona och i sitt femte levnadsår. 1991 ringmärkte vi en ungfågel som två år senare kontrollerades som hona vid Kvismaren i Närke. Som tack för detta fångade vi en hona i Lisjöviken 1993 som ringmärktes som ungfågel i Kvismaren året innan.

Noterbart är dessutom att vi kontrollerat en sävsångare som ringmärktes i Masarosa, Luca i Italien den 29/8 1990. Den var då ungfågel och var på sin första resa till vinterkvarteren. 1992 fanns den i Lisjöviken, då tre år gammal.

Vi har ytterligare ett par kontroller av en hane och en hona som var minst fyra år gamla.



Figuren visar viktförändringen hos sävsångare i Lisjöviken under höstflytten 1994.

Ingen av de sävsångare vi ringmärkt har hittats i vinterkvarteret, var detta är beläget är alltså osäkert. Någonstans i tropiska Afrika, kanske 500 mil härifrån ligger det. Av ovanstående måste sävsångaren framstå som en mycket "tuff" småfågel. Att en liten fågel som väger omkring 11 gram klarar denna prestation framstår som ofattbart. När vi den 27 juli 1991 läst av och vägt hanen AR 41321, var han redo att påbörja sin nionde femhundramilsfärd.

Upppladdningsstrategi

År Lisjövikens vassområde tillräckligt insektsrik för att de sävsångare som föds där skall ha en chans att komma år häcka och reproducera sig?

Skall sävsångarna klara en så krävande flyttning som resan till vinterkvarteret innebär, måste fåglarna "fylla på bränsle" i stora mängder innan start. Bränslet består i att omvandla de i vasser förekommande

insekterna till fett. Vid Lisjöviken är fulltankade sävsångare mellan 40 - 50 % tyngre än normalvikt. 1994 fångade vi 30 gamla fåglar, av dessa hade endast 14 pålagrat fett för att klara en längre flygetapp.

Bland ungfågla var variationen ännu större, men från mitten av augusti hade majoriteten av ungfågla börjat lagra på sig fett. Delar man upp de unga sävsångarna i femdagarsperioder och tittar på den genomsnittliga vikten, visar det sig att mellan 1 - 5 augusti var snittvikten 10,64 gram. Femdagarsperioden därefter 10,68 gram. Detta kan jämföras med 26 - 31 augusti då snittvikten var 11,25 gram, samt 1 - 5 september 12,10 gram. Även 1993 var de lägsta respektive högsta snittvikterna under samma femdagarsperioder.

Många fåglar återfångas under samma säsong. Det ger en möjlighet att jämföra förändringar beträffande fågelns vikt,

fettupplagring och ruggning under vistelsen i området. 1994 kontrollerades 39 sävsångare två gånger eller mer. 62 % av dessa hade minskat i vikt under rastningen i Ljusvikens vassar. Noterbart är att före 15 augusti var viktninskningen i regel legio, därefter skedde en mer positiv viktförändring hos fåglarna.

Åtta sävsångare som ringmärktes i Ljusviken som ungfåglar har kontrollerats efter mer än ett år. Sex av dessa ringmärktes efter 15/8 och hade vid det tillfället inte lagrat på sig speciellt mycket fett. Andra exempel är en ung sävsångare som ringmärktes i Limsjön vid Leksand 30/7 1992, två dagar senare kontrollerade vi den i Ljusviken. Den hade flugit 13 mil och vägde exakt lika mycket vid båda

lokalerna. En annan ungfågel som ringmärktes i Ljusviken kontrollerades vid Roxen i Östergötland 15 dagar senare. Den hade förflyttat sig 15 mil och vägde lika mycket vid båda lokalerna.

En modell kan vara som följer: Sävsångarna i vår kommun startar flyttningen till vinterkvarteren med att förflytta sig i korta etapper till något närliggande (rikare bord) stort vassområde. Där bygger de upp fettdepån och kan sedan genomföra flyttningen i långa nattetapper över Europa och stor del av Afrika.

Fortsättning följer

Att lyssna på en nästan estatisk sjungande sävsångarehane en sommarkväll är i sig en fin naturupplevelse. Att då samtidigt



veta under vilka förutsättningar den lilla fågeln sitter där och sjunger, ger ytterligare dimension till fågelskådandet. Att under tidiga morgontimmarna i fuktig och vasshav söka kunskap kring sävsångarnas liv och leverne, handlar om att få lite inblick i andra livssystem. Livssystem som är så oerhört sköra och mångdubbelt mer dramatiska än vi ens tidigare kunnat ana.

Frågan finns fortfarande framför oss. Hur kan dessa små fåglar klara att överleva

och dessutom är de ganska vanliga? När vi känner till hur sävsångarna lever och vad de kräver, kan vi sätta ett bestämt naturvärde på våra områden.

Tack till markägaren Dag Edeen som gör det möjligt att göra dessa undersökningar.

Och tack till dem som hjälper till i Ljusviken i sökandet efter sävsångarnas livsstrategi: Greta Larsson, Stefan Johansson, Per Eriksson, Bo Eriksson, Jan Österberg, Robert Lager, Anders Frohm och Leif Johansson.

Vinterfågelräkningarna 1993/94

Text och bild: Sören Larsson

Efter fem ovanligt milda och snöfatta vintersäsonger i rad, fick vi senaste vintern åter uppleva snö och kyla. Hur påverkas fågellivet av dessa "riktiga" vint-rar? Från flera fågelintresserade hördes ofta påståendet, att det var ganska dött ute i markerna. De som matade fåglar ansåg att det saknades domherrar den här vintern.

Genom de räkningar av vinterfågellarna som vi genomfö: är efter år får vi en bra bild av hur situationen är hos en stor del av fågelfaunan. Ett problem är att det är svårt eller för närvarande omöjligt att tolka alla de förändringar som av olika anledningar

sker i fågelfaunan. Vi kan dock utgå från att kunskaperna kommer att öka och eftersom materialet finns kan man gå tillbaks och erhålla svar på spännande frågor om hur naturen fungerar. Resultatet från räkningarna under jul- och nyårshelgen visar att det var ganska fågelrikt i våra marker, samt att det fanns väl så många domherrar som de två föregående vintrarna. Domher-rama hade bara valt en annan vistelsemiljö denna vinter, nämligen lövskogen istället för fågelborden. Den rika förekomsten av björkfrö konsumerade domherren friskt utav.